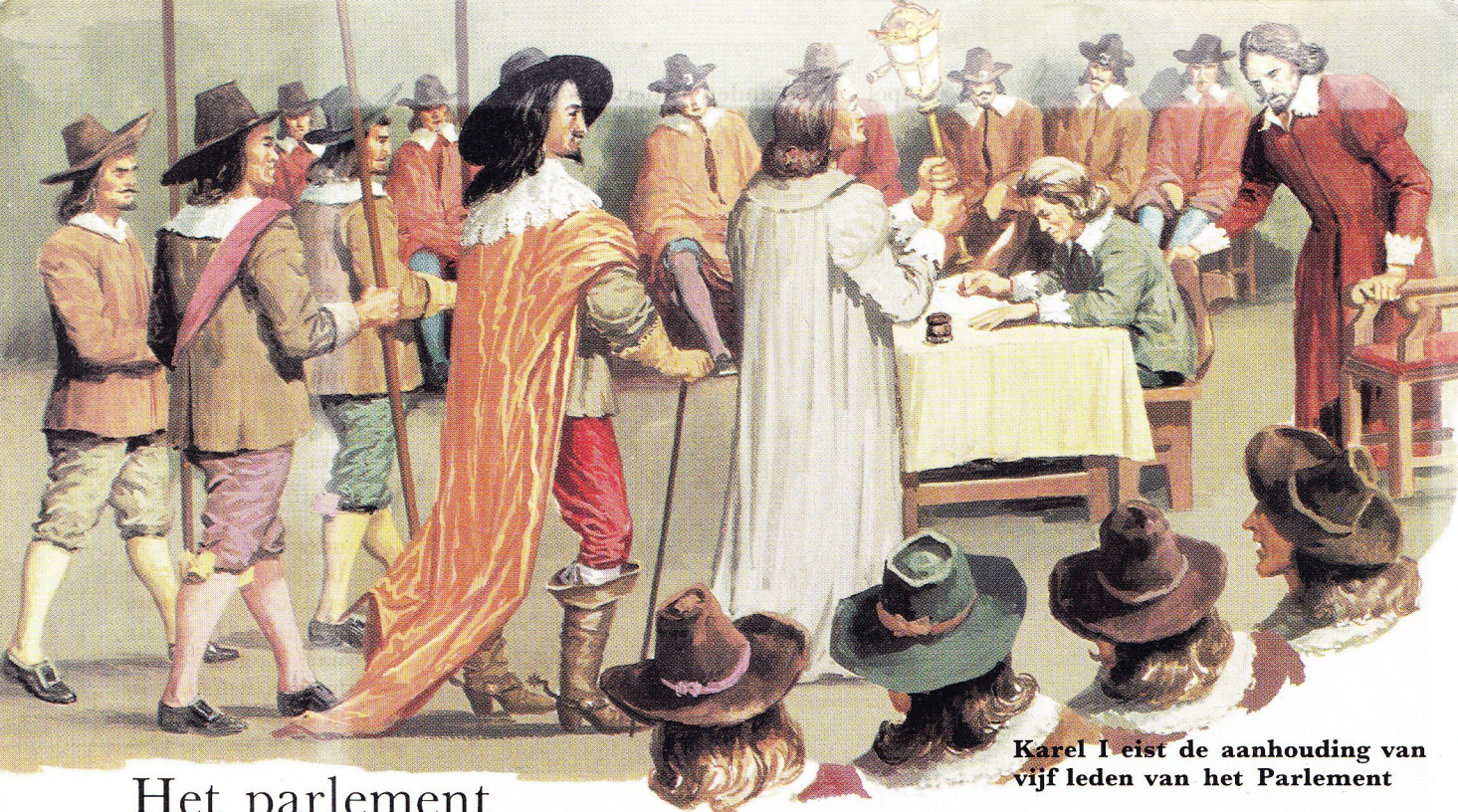

Karel I eist de aanhouding van vijf leden van het Parlement

Het parlement won het pleit

Van Hendrik VII tot en met koningin Elizabeth I hadden de Tudors een stevig koninklijk gezag uitgebouwd, dat echter sterk absolutistisch was. Maar tegelijkertijd had ook het parlement een evolutie doorgemaakt: het bestond niet alleen uit aristocratische landheren maar tevens uit burgers (stedelingen). Beide groepen werkten in het Lagerhuis samen en vormden een reële macht. Uit de botsing tussen de koninklijke en de parlementaire macht is de revolutie in het 17e-eeuwse Engeland te verklaren.

Daarbij kwam dat Elizabeth I kinderloos stierf en daardoor de zoon van haar gehate nicht, Maria Stuart, op de troon kwam als Jacobus I; hij was reeds koning van Schotland onder de naam Jacobus VI. Hij was een absolutistisch vorst, maar slaagde er nog in openlijke conflicten te vermijden, al viel zijn godsdienstpolitiek ten voordele van het anglicanisme

in Schotland niet in goede aarde. Zijn zoon Karel I (1625-1649) kreeg echter de volle lading. Aanvankelijk was hij graag gezien, maar zijn katholiek huwelijk met Henriëtte van Frankrijk, zuster van Lodewijk XIII, betekende de ommekeer. Hij trachtte wel zijn populariteit terug te winnen door Spanje en Frankrijk de oorlog te verklaren, maar het parlement weigerde hiervoor de nodige gelden te verschaffen. In 1628 eiste de "Petition of Rights" dat er geen belastingen meer zouden worden geïnd, zonder toelating van het parlement; daarenboven stelde het nog andere beperkingen van de koninklijke macht voor. De eerste stap naar een echt constitutioneel bewind was gezet! Karel I tekende, omdat hij geld moest hebben, maar ontbond in 1629 het parlement. Hij regeerde elf jaar samen met William Laud, de aartsbisschop van Canterbury, als minister van religie en met Thomas Wentworth, graaf van Strafford, als adviseur in burgerlijke aangelegenheden. Uiterlijk

scheen alles nog betrekkelijk goed te gaan en er heerste een zekere welvaart, maar het verzet groeide: de katholieke Schotten konden de anglicaanse hervormingen van Laud niet aanvaarden en besloten zich desnoods met geweld tegen deze religieuze politiek te verzetten. Karel I, weer in geldnood, riep het parlement opnieuw bijeen, maar het bleef 12 jaar lang vergaderen. Dit "Long Parliament" (1640-1652) voerde een reeks drastische hervormingen door: Laud en Strafford werden uit hun functie ontheven en terechtgesteld, het vlootgeld werd afgeschaft, de gehate administratieve rechtbanken (Sterrenkamers) werden ontbonden. Maar Karel reageerde nog heftig: hij gaf bevel vijf vooraanstaande leden van het parlement aan te houden, maar zij ontkwamen en zochten asiel in de City of London, die de kern van de revolutie werd. Toen Karel in 1642 naar het noorden trok en te Nottingham een leger bijeenbracht, nam het parlement de regering over.

Oliver Cromwell

Er stonden nu twee groepen tegenover elkaar: de koningsgezinde Cavaliers en de aanhangers van het parlement, die vooral in het oosten en het zuiden van Engeland woonden. Londen was de kern van deze aanhang. In het begin oogstten de beter getrainde Cavaliers wel succes, maar van 1644 leidde Oliver Cromwell (1599-1658), een fanatiek, puriteins republikein, de andere partij naar de overwinning. Hij beschikte over een sterk republikeins leger (de Ironsides = ijzervreters), dat aan een strenge militaire tucht onderworpen was. De parlementstroepen behaalden in 1645 bij Naseby een volledige overwinning op Karel, die naar het Schotse leger vluchtte, maar voor 400 000 pond aan de Engelsen werd overgeleverd!

Nadien ontstond een eigenaardige situatie: de republikein Cromwell stond op een gegeven ogenblik tegenover een meer gematigd parlement, dat in feite nog monarchistisch gezind was. En de Schotten konden zich op grond van hun godsdienstige overtuiging met geen van beide partijen verzoenen!

Cromwell hakte de knoop door: hij versloeg in 1648 de Schotten en nam de gevluchte Karel gevangen. Het parlement weigerde de koning te onttrenen. Maar Cromwell deed zijn zegevierende intocht in Londen en gaf zijn kolonel Pride de opdracht alle niet-puriteinse leden de toegang tot het Lagerhuis te ontfangen. Na deze "Pride's Purge" (zuiveringsactie) bleven er van de meer dan 500 leden die in het Long Parliament hadden gezeten, slechts 67 over! Dit "Rump-Parliament" (Romp-parlement) besloot tot de afschaffing van het koningschap. Karel werd op 30 januari 1649

De tegenstelling tussen de democratische bewustwording van het Engelse parlement en de absolutistische neigingen van de vorsten, leidde in de 17e eeuw tot de revolutie, waarvan Karel I het slachtoffer en Cromwell de bezieler was. Deze slaagde erin het koningschap af te schaffen en van Engeland een republiek te maken, zij het dan maar voor korte duur.

vóór Whitehall onthoofd. Engeland werd een republiek onder calvinistische leiding. Als Lord-Protector oefende Cromwell met een raad van 41 leden een absolutistische macht uit. In 1651 liet hij de Scheepvaartact uitvaardigen en veroverde Ierland en Schotland.

terechtstelling van Karel I

